

Színek, formák és expressziók

A kortárs szegedi festészetről

SZUROMI PÁL

(Móra Ferenc Múzeum, Szeged)

Néha kesernyésen kijelentjük: „színház az egész világ”. És globálisan igazunk is van, minthogy az alakoskodás, a képmutatás lépten-nyomon ott kísérti mindennapjainkat. Szerencsére az üdőbb, kellemesebb benyomások sem hiányoznak életünkéből. Előfordul például, hogy kóborlásaink során megkapó, érdekes városrészekre vagy természeti látványokra bukkanunk. Aztán ilyenkor is majd mindig mondunk valamit. De csak rendszerint annyit: milyen festői táj, micsoda festői utca. Ritkábban jutunk el odáig, hogy hasonló és kontrasztos élményeink nyomán egészében is megfogalmazzuk: valójában látvány- és képzuhatag az egész világ. Amolyan nyers, közönséges festészet. Pedig ebben is igazság rejlik. Méghozzá mélyebb, mint a színházi analógiában.

Elvégre a valóság észlelésének mégiscsak a látás, a vizualitás a legősibb, legalapvetőbb és legegyszerűsebb eszköze.

Más kérdés, hogy a hétköznapi életben jobbára csak kusza, homályos, egymásba folyó képzeteket nyerünk a külvilágról. Miként belső, szubjektív énünkben is az amorf, kaotikus formák uralkodnak. Annál is inkább, mivel feltűnően dinamikus, zaklatott, már-már lélekpusztító korszakban élünk. Ahol folyton-folyvást zavarban vagyunk az idővel. Holott Vigny azt tanítja: „Aki látni tud, annak a számára nincs kárba vesztett idő. Ami másnak téltlenség volna, az neki megfigyelés és elmélkedés”.

Ámde honnan ered az érdemi látás képessége? Nos, ez korántsem egyszerű természeti adomány, hanem sokkal inkább egy sajátos fiziológiai, művelődési és társadalmi képződmény. Amihez egyre-másra figyelni, rajzolni és festeni kell. Közben az sem árt, ha mindehhez nyilvánvaló készsége, tehetsége van az embernek. És itt máris a festőművészet szférájához értünk. Amely önmagában is jelzi: igazában a szemlélődésnek, a látásnak is megvan a maga kitüntetett, ünnepi és tanulságos formája. S vele együtt legendás híri történelmi vonulata is. A piktúra egyetemes szerepe mégis érzékenyen összecseng a művészetek kollektív funkciójával. Mert a festők jó része többnyire azon munkálkodik, hogy valamelyest jobban, biztonságosabban és otthonosabban érezzük magunkat anyagi és szellemi világunkban. Persze elsőként is szűkebb környezetünkben.

Szeged ugyancsak megérdemli e megbecsülést, hisz fölöttébb hangulatos, szépséges város. Szébb, mint Debrecen, jóval szébb, mint Miskolc. Ennélfogva nem is olyan nehéz szeretni, lehet hozzá kötődni. Akár egy kedves, jóságos anyához. Nem csoda így, hogy az itt élő, itt dolgozó képzőművészek többsége helyi születésű vagy a környező településekről való. Akik közül a mostani időkben is a festők lélekszáma a legmagasabb. A következőkben épp azt szeretném felvázolni: miféle környezeti, társadalmi és művészeti hatások mentén alakult és formálódott évtizedeink szegedi piktúrája.

Annyi bizonyos: e nagy hagyományú, klasszikus szerkezetű alföldi település harmonikusabb városképe immár véglegesen a múlté. Az algyői határnál olajmezőt jelző gázfáklyák lobognak, a város peremvidékeire pedig monstrum, sematikus lakótelepek kerültek (60-as évek környéke). Már ennyiből is kiténik: az utóbbi időkben Szeged ipari, nagyvárosi jellege óhatatlanul megerősödött. Ha nem is a leghumánusabb, legszerencsésebb

módon. Mindenesetre a helyi festészet formarendjének alakulásában is tetten érhető egy analóg folyamat. A közvetlenebb, természetelvűbb előadás ugyanis egyre inkább átadja helyét a korszerű, szubjektív és általános érvényű kifejezésnek.

Csakhogy e település sok mindent megőrzött eredendően összetett természetéből. Elég csak emlékeztetni: Szeged az egyik oldalon továbbra is alföldi, mezőgazdasági bázis, másrészt a térség ipari, gazdasági, oktatási, kulturális centruma. Ahol éppúgy megtaláljuk a romantikus, festői pompájú Tiszát, az intim, falusias külvárosokat, nem is szólva a történelmi hangulatú, művészi kiképzésű belvárosról. Maga a kulturális élet is igencsak sokszólamú, ami a képzőművészet helyzetére nézve közel sem elhanyagolható. Elég itt csupán a kivételes rangú szabadtéri játékokra, a Tiszatájra és a rendkívül gazdag színházi és zenei rendezvényekre utalni. Az oktatási fórumok közül pedig főként a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Rajz és művészettörténet tanszékét érdemes kiemelni. A festők többsége tudniillik innen startolt művészi pályájára.

Ezekből adódik, hogy Szeged erkölcsi, szellemi értékrendszerében is legalább kétarcú város. Mi sem természetesebb, minthogy egyre nagyobb szerepet kap itt is a polgári, individualista gondolkodás, amely jelenleg még leginkább az egyéni érvényesülés, az anyagi megtollasodás gazdasági és kereskedelmi lehetőségeit feszegeti. És alig-alig figyel a kulturális, művészeti területekre. Különös azonban, hogy e civilizáltak tűnő nagyvárosban milyen makacsul tartja magát a szokás- és hagyományörző mentalitás. Egyszerűen: a paraszti észjárás. Jellemző például, hogy a szegedi emberek jobbára csak egy-egy kiemelt városi centrumot respektálnak igazán (Kárász utca, Széchenyi tér). Mintha lételemük lenne a határozottabb hierarchia. Ami egyébként szorosan összefonódik a mennyiségi jellegű szemlélettel. Ez a felfogás némiképp luxusnak tekinti a művészeti tevékenységet, s rendszerint kétkedő fenntartással fogadja azokat az anyagi és szellemi termékeket, amelyek ilyen-olyan módon elütnek a megszokottól, az átlagtól. A szegedi közélet bizonyos konzervatizmusa valójában innen veszi eredetét.

Ne gondoljuk, hogy e környezeti, szociológiai és szellemi sajátosságok nem szólnak bele a város festészetébe. Hisz a kanyargós Tisza, a mágikus folyópart – egyáltalán a természeti elemek intenzív közelsége mind máig foglalkoztatja az alkotókat. Miként az sem mellékes teljességgel, hogy az itt élő festők mennyit és mit tudnak befogni környezetük vizuális benyomásaiból, ezek folytonos mozgásából. Vinkler László például önálló grafikai sorozatot szentelt a mechanikus nagyvárosi panelformák és a spontán természeti alakzatok ütköztetésére. Amivel szinte rákérdezett a civilizációs fejleményekre. Közben épp az ő küzdelmes pályája bizonyítja legfőképp, hogy itt a merész kísérletezőket, újítókat nem ritkán az értetlenség, a gáncsoskodás szelleme veszi körül. Szó, ami szó: egy város művészgárdája lépten-nyomon szembekerül azzal a dilemmával, amit a szűkebb környezet vonzása és taszítása jelent.

*

Itt van mindjárt a művészeti hagyományok kérdése. Az a dilemma, hogy a szegedi festészetnek van-e valami rangosabb, karakteresebb és motiváló erejű szellemi háttere? Nos, ha azt vesszük, hogy ebben a városban úgyszólván százados léptékkal mérhetjük a pikurális eredményeket, akkor ösztönösen is az igenlő, elismerő válaszra hajlunk. Mégis azt látjuk: itt sohasem létezett olyanféle művésztelep, mint amilyen Szolnokon, Vásárhelyen vagy Szentendrén működött. És hosszabb távra is világszemléleti, esztétikai arculatot, egyben kulturális rangot biztosított e településeknek. Igaz, a pécsi képzőművészetből

is hiányzik a művésztelepi örökség. Helyette ellenben ott van Martyn Ferenc hallatlanul nívós és többszölamú életműve. Persze a szegedi kultúrának sem kell szégyenkeznie. Hisz Tömörkény és Juhász Gyula után itt dolgozott közöttünk a kiváló Baka István. Ahogyan a zseniális Vaszy Viktor mellé is odatehetjük Pál Tamás és Gregor József magasrendű zenei és énekesi teljesítményeit. Végül az európai rangú szegedi balettről sem szabad megfeledkezünk.

Sajnos a szegedi festészetben nemigen beszélhetünk ilyen korszakos jelentőségű, kiemelkedő eredményekről.

Ami egyáltalán nem azt jelenti, hogy e Tisza-parti településnek ne lenne tiszteletre méltó, értékes piktorális hagyománya. Van. És a kortárs művészet szemszögéből nézve nem is kell túlságosan visszalépünk az időben. Elvégre a két világháború közötti időszakra esik azoknak a festőknek a kibontakozása, akik mind tematikai, mind stiláris értelemben megteremtették a modern szegedi piktúra alapjait. S itt mindenekelőtt Dinnyés Ferenc, Dorogi Imre, Erdélyi Mihály és Vinkler László úttörő jellegű munkásságára gondolok.

Nem mintha a századelő sokszínű festészetéből teljességgel hiányoznának az előremutató, progresszív elemek. Mert a korán elhunyt Szöri József képein ugyanúgy felragyognak a párizsi posztimpresszionizmus kolorisztikus fényei, mint ahogy a meditatív, filozofikus Károlyi Lajost is megérinti a szerkezetes, expresszív előadás varázsa. Ámde a tehetséges és mind máig favorizált Nyilasy Sándor pályája az édeskés tápéi parasztsánekrebe torkollik. Miként a líraibb Heller Ödönt is megbabonázza e népszerű szemlélet, habár ő a keményebb, rusztikusabb életképekre is igencsak fogékony. Akárcsak a szikárabb, monumentálisabb Zombory Lajos. Egészében tehát azt tapasztaljuk: ez a művészet többé-kevésbé feloldódik a realista szellemű alföldi festészet tematikai, formai átlagában. Szinte alig derül ki műveikből, hogy itt igazában szegedi, urbánus művészekkel állunk szemben.

A következő generáció legjobbjainak munkásságában viszont a település egyre inkább magára talál. Azt is mondhatnám: mintegy megszerzi bennük vizuális önérzetét és önismeretét.

Dinnyés Ferenc művészi érdeklődésében mindenesetre éppúgy teret nyernek az árnyékokkal szabdalt, szerkezetes városi utcaképek, mint a megfáradt munkásalakok vagy a biblikus témakörök. Közben e drámai érzékenységu, szenvedélyes alkotó egy sajátosan egyéni formanyelvet tudott létrehozni. Sokat tanult Van Goghtól, a Fauve-ok vitalitásából, másrészt Barcsay konstruktív szemléletét is ugyancsak respektálta. Ráadásul a szecesszió hullámozó nyugtalanságát is mindvégig magáénak érezte. Valójában e korszerű formaelemek ötvöződnek Dinnyés szín pompás, expresszív festészetében.

Dorogi Imre is karakteres, szuggesztív egyéniség. Csakhogy festészetébe a lírai és monumentális vonások is jócskán beépülnek. Számára a Tisza látványa már nem valami szimpla optikai benyomás, hanem kozmikus léptékű, szerkezetes ritmusú szín- és fénytobzódás. Ahogy Egry József a Balaton misztikus áttelekítője, úgy Dorogi a tiszai látványok avatott mágusa. Alakos képeit viszont a tömörebb, feszesebb komponálás és az oldott, pasztózus festőiség kontrasztja élteti. Ezzel a korai, monumentális erejű Szőnyiművekkel kerül rokonságba.

Erdélyi Mihály fanyar, mesélő piktúrájához nehezebb analógiákat találni. Talán román Györgyöt lehetne itt megemlíteni. Más kérdés, hogy e romantikus életű szegedi alkotó egyszerre természetelvű és expresszív, aztán áhítatos, naív, játékos és groteszk szemléletű. Szóval: van benne irónia, vidámság. És a figurális témákat kedveli leginkább.

Nem csoda így, hogy a város teátrális, ünnepi és forgatagos nyári szezonjának művészi felfedezése pontosan az ő festészetéhez kötődik.

Vinkler László pályáját pedig a rendkívüli szellemi nyitottság, egyszersmind a kísérletező szenvedély jellemzi. Ugyanúgy otthonosan mozog az elméleti tudományokban, a művészeti publicisztikában és a pedagógiában, mint a grafika és a festészet tartományai-ban. Amolyan univerzális egyéniség. Bár eszmei, művészi gyökerei a látványelvű, klasz-szikus példákhoz, egyúttal a görög mitológiához nyúlnak vissza, ám munkásságában sor-ra-rendre végigjárja a modern, avantgard kifejezés megannyi módozatát. Nonfiguratív, tasiszta korszaka például szinkronban áll az egyetemes festészet élenjáró törekvéseivel, egyúttal Korniss Dezső hasonló jellegű hazai példaadásával is. Egyébként mind grafikai, mind festészeti tevékenységében színvonalas, előremutató műveket hagyott maga mögött. Ugyanakkor Vinkler volt az a nagyhatású főiskolai mester, akitől a szegedi művészek jelentékeny hányada szakmai, szellemi indíttatást kapott.

A hazai művészettörténet írás mindazonáltal nemigen respektálja e rangosabb alkotók tevékenységét. Mintha az lenne a bűnük, hogy nem tartoztak valamelyik ismertebb mű-vésztelephez. És csak egy „végváron” küzdötték ki a maguk igazságát. Méghozzá: egye-dül, végtelen magányosan. Pedig az ő tevékenységük már feltűnően elválik a szokványo-sabb alföldi piktúra szellemi, formai átlagától. Mint az előbbiekből is kiderülhetett: nekik legalább annyi közülük volt a Gresham, Szentendre vagy a Szocialista Képzőművészek Körének korszerű szemléletéhez, mint a délvidéki hagyományokhoz. Így hát szuverén, „híderemtő” és modern festőkkel van dolgunk. Akiknek munkásságában a helyi, nemzeti kötődés ugyanúgy megtalálható, akár a nyitottabb európai orientáció.

Végül célszerű megjegyezni: a korszerű szegedi festészet alapvetésében voltaképpen az érzelmi töltésű, expresszív formanyelv dominál.

*

De nézzük: miként alakul a későbbiekben a Tisza-parti város festészete! Annál is in-kább, mivel az előbb tárgyalt mesterek pályája jobbra átnyúlik a háború utáni évtizedek-re is. Habár ezekben az időkben már közel sincs olyan perdöntő szerepük, mint a korábbi periódusban. Igaz, Vinkler László ezúttal is kivétel. Csakhogy az ötvenes, hatvanas esz-tendőkből egy lelkes, erőteljes művészgárda tűnik fel a szegedi piktúrában. S egyszeriben ők lesznek a fontosak, az érdemi zászlóvivők. De különben is: itt a helyi és hazai művé-szet egyik legelevenebb korszakában vagyunk. Zsúfolt megnyitók, eleven kritikai élet és a közönség megtisztelő érdeklődése. Másrészt pedig egy sajátos társadalmi, kultúrpoli-tikai helyzetről kell tudomást vennünk.

A hatvanas évek európai világában mindenesetre kiemelt helye van a baloldaliság és a demokrácia eszméinek. Nálunk is megindul a világtárogás, a felszabadultabb szellemi pez-szés. A művészeti életben például zöld utat nyerne a legkülönbözőbb modern, avantgard törekvések. Ennek ellenére a kulturális termékeket még nem tekintjük árucikknek. Más kérdés, hogy ebben az időszakban a hazai kultúrpolitika legfőképp a népies, realista kép-zőművészet mellé teszi le a voksát. S vele együtt a kritika is. Innen adódik, hogy a vásár-helyi őszi tárlatoknak, egyáltalán az újrealista vásárhelyi szemléletnek feltűnő vonzereje és elismertsége lesz. Már csak azért is, mivel nem kisebb egyéniségek reprezentálják e művészetet, mint Kohán György, Németh József, Szalay Ferenc vagy Fejér Csaba.

E különös „szomszédvári” pozícióban a szegedi festészet akarva - akaratlanul is vá-lasztási helyzetbe került. Folytatni, gazdagítani és továbbépíteni a helyi elődök autentikus

és korszerű örökségét avagy felvállalni a vásárhelyiek népies, realiztikus szemléletét? Nos, a Vinkler László körül csoportosuló fiatal, félhivatásos alkotók egy része az első alternatíva mellett döntött (Kováts Margit, Veres Mihály, Szűcs Árpád, Hemmert János). Majd Spirál elnevezéssel avantgard szellemű csoportkiállítást akartak rendezni. Ámde a lektorátusi zsűrirok nem járultak hozzá e tárlat megvalósításához. A szereplőket túlságosan modernnek találták.

A hivatásos festők többsége ellenben készségesen csatlakozott a vásárhelyiek programjához. Amiben éppúgy ott munkált az önmegmutatás, a felzárkózás és kiemelkedés szándéka, mint a sajátos egyéni élményekből eredő őszintébb eszmei, művészi azonosulás. Persze a jellegzetes alföldi, paraszti tematikák szapora felbukkanása azért ne téveszsen meg bennünket túlságosan. A szegedi művészek ilyenformán sem lettek a vásárhelyiek szimpla epigonjai. Látható ugyanis: ebben a közegben legfőképp a szerkesztő elvű, konstruktív szemlélet és a markánsabb arcélú kolorisztikus expresszivitás uralkodik. Különös becülete van ekkoriban Barcsay formaszigorúságának, de Kohán felfokozott indultainak is. Ahogyan a mexikói monumentalistákat is elismerő figyelem övezi. Kétségtelen azonban, hogy ebben a városban még sohasem létezett ilyenféle emberi, művészi egység és stílári kollektivitás. Hiszen a kiemelkedő, vaskos tehetségű Dér István alkotásai mellett ott látjuk Zombori László, Magos Gyula, Cs. Pataj Mihály, Pintér József vagy Fontos Sándor sajátos, egyéni hangoltságú műveit.

Persze változnak az idők, változnak a politikai, esztétikai felfogások. És ez a hetvenes évek időszakában kimondottan szembetűnő. Míg az egyik oldalon a művészeti termékek most már egyre inkább kereskedelmi, képcsarnoki árukká lépnek elő, addig a másik térfélen az országos kiállítások szemléleti összképe is jócskán átalakul. Megfigyelhetjük, hogy mind a vásárhelyi őszi-, mind a szegedi nyári tárlatokon határozottan előretörnek a korszerűbb, avantgard szellemű produkciók. Ami az elismerések, díjazások rendjében is nyomon követhető. Mert a polgári, liberális eszmék hazai térnyerésével párhuzamosan a kulturális életben is megtörténik az őrségváltás. A realizmus, a vásárhelyiség immár azonosná válik az avított konzervativizmussal.

Aligha kétséges: a szegedi festők jó része ezúttal is kritikus helyzetbe kerül. Van, aki magába roskad, meghasonlik és visszavonul a közszereplésektől. Mások az „új idők” korszerűbb szemléletéhez próbálnak igazodni, s egyaránt tanulságokat keresnek Gadányi Jenő, Kokas Ignác vagy Lóránt János művészetében. Innen adódik, hogy Dér István festészete immár a lírai absztrakció törekeny képzeteivel kacérkodik. De ennél nincs tovább. Úgy tűnik azonban: e vajúzó, válságos időkben a szegedi piktúra mégsem apad el különösebben. Ami elsősorban a személyi fejleményeknek köszönhető.

És itt Pataki Ferenc és Novák András szerencsés belépésére gondolok. Ők azok az alkotók, akik nyilvánvaló tehetségükkel és frissítő erejű tasiszta, expresszív formanyelvükkel némiképp felrázzák a bizonytalankodó szegedi festészetet. Nem elég, hogy a helyi elődök korszerű vívmányait lendületesen továbbfejlesztik, ám meggyőző eredményeikkel a hazai piktúra élvonalában is helytállnak. Mint ahogy Zoltánfy István klasszikus áhítatú család- és generációs képeit is ebben a periódusban értékelhetjük leginkább. Bizonyára ennyiből is kiderül: szó sincs már itt a szegedi festészet stílári egységéről. Újra a sokszínű változatosság: a különféle művészi egyéniségek békés egymás mellettsége lett a meghatározó.

S ha már a békesség képzeténél tartunk, akkor félig-meddig megelőlegeztük a következő periódus hangulati alapszólamát. Mert a nyolcvanas, kilencvenes évek művészeti élete valahogy csenedesebbnek, szelídebbnek látszik. Itt nincsenek zajos, látványos alkotói

befutások, a megnyitók is alaposan elnéptelenednek. Habár Rácz Géza Kálvária Galériája szerencsés kivétel. Ugyanakkor nem nehéz észrevenni, hogy ebben az időszakban szinte egymást érik az újabb és újabb művészrajok: a legfrissebb alkotói generációk. Most érik be Sinkó János érzékenyen kimunkált absztrakt expresszionizmusa, ahogyan Aranyi Sándor, Lázár Pál és Bakacsi Lajos dekoratív és lírai festészete is analóg ösvényeken halad. Közvetlenül utánuk startol a rendkívül tehetséges és sokoldalú Sejben Lajos, a mitikus Darázs József, majd pedig a szürrealista figurativitást és a plein-air közvetlenséget képviselő Fontos Zoltán és Bodor Zoltán. Egyúttal az erdélyi gyökerű, ígéretes képességű Fekete Miklós is most telepszik le a városban. Úgyhogy a festők létszáma sosem látott módon felduzzad. Mégis azt tapasztaljuk: a felgyorsuló, polgárosodó és rohamosan polarizálódó társadalmi, kulturális élet aligha kedvez a művészi érzékenységnek és befogadásnak.

Pedig Szeged művelődési szerkezete időközben egyre rangosabbá, differenciáltabbá válik. A nyolcvanas évek elejétől idekerül az országos táblaképfestészeti biennále, továbbá a városi galériák is szépen megszorodnak. Aztán a nyári tárlatok, a biennalék katalógusai egyre-másra színes, élvezhető formát öltenek. Mi több: a legkülönbözőbb külföldi alkotók csoportos és egyéni bemutatói is szervesen beépülnek a település kulturális vérkeringésébe. Ebben egyébként oroszán része van Aranyi Sándor kiváló szervező, szervezői munkásságának.

Más lapra tartozik, hogy az utóbbi időszakban a szegedi festészetben alig-alig születnek megkapóan kiugró vagy érdekesebb teljesítmények. Mintha a látványosabb formák és szakmai keretek az érdemi eredmények fölé kerekednének. Ahogy ez némileg az országos mezőnyben is megfigyelhető. Igaz, Sejben Lajos bravúros papíryomatai a közelmúltban arany- és ezüstérmet nyertek Japánban egy nemzetközi designe pályázaton. Majd Pataki Ferenc is időről- időre előhossa legjobb önmagát, nem is szólva Zombori László vagy Lázár Pál szellemi és stílári felfrissüléséről. Szóval: majd mindig történik valami. Ha nem is túlságosan gyakran és feltűnően. Ám innen is biztatást kapunk, hogy a szegedi piktúrában azért mégiscsak „mozog a föld”.

*

Ezek után talán közelebb mehetünk a szegedi festészet jelenlegi képviselőihez. Ami azt jelenti: itt egy alaposan összetett, többgenerációs csoportképet kell egyedi tipológiákra lebontani. Még akkor is, ha e művészetben szükségszerűen jelen vannak az analóg jellegű szellemi, stílári vonások. Rövidesen kiderül azonban, hogy ebben a közegben akarva sem tudjuk összekeverni, összetéveszteni a legkülönbözőbb művészi szemléleteket.

Először Pataki Ferenc és Novák András kiemelkedő munkásságáról szeretnék szólni. Látszólag mindketten érzéki indulatú, expresszív és gesztusszerű alkotók. Míg az előbbi rendkívül szélsőséges, romantikus és kísérletező egyéniség, addig az utóbbit a szelídebb, visszafogottabb energiák éltetik. Aztán Pataki érdeklődésében a létszerű, természeti motívumok dominálnak, Novák viszont kimondottan figura- és embercentrikus.

Nem véletlen így, hogy *Pataki Ferenc* a szegedi művészet rakoncátlan „fenegyereke”. Aki ugyanúgy letette névjegyét a vizuális nevelésben, a kortárs grafikában, mint a festészet szférájában. Alighogy elvégzi a főiskolát: máris fortyogó ösztönű, eleven színlátomásos és drámai képzetű objektok, formagyűrődések kerülnek ki műhelyéből. Annál is inkább, mivel e virtuóz alkotó minduntalan együtt halad a legkorszerűbb művészi fejleményekkel. Ha úgy adódik, akkor Max Ernsttől, Schwitterstől vagy Kandinszkijtől tanul,

máskor meg Rembrandttól, Kondortól vagy épp Csernus Tibortól. Ebből adódik, hogy tematikailag, hangulatilag és stílusosan is folyton-folyvást mozgásban van. Az induló periódus robbanékony feszültségét voltaképp egy lebegő, mesélő és misztikus felfogás követi. A mostani időkben ellenben újracsak visszatért az elementárisabb festői gesztusok világába. Mintha számára a művészet azonos lenne az élet változatos hangulati lüktetésével.

Novák Andrásnak Domanovszky mester a legalapvetőbb támasza és művészi gyűjtőpontja. Tőle indul pályája, de csakhamar a maga etikai, festői sugallatait követi, s piktúrája a legszublimáltabb gesztikus értékeket is meghódítja. Fiatal éveiben mindenesetre komolyan aggasztja a kortársi világ háborús és agresszív jellege: ezért a maga módján tiltakozik. Fergeteges ritmusú, jelszerű és puritán színszerkezetű kompozíciókat teremt, amelyekkel a pusztítás démonait idézi. Közben a szabadteri, – egyáltalán a színház léggömbje is megfogja fantáziáját, amiből monumentális erejű, szimbolikus értelmű figurális víziók keletkeznek. Időközben azonban kiderül: a művész humanista tiltakozása fábatkát sem ér. Az embereket továbbra is a hatalom, a pénz, az érdek és az érőszak vezérli. Ezért a nyolcvanas évektől alaposan megváltozik Novák művészete. Most már a csendeleetek s főként az aktképek foglalkoztatják. Más szóval: a szépség, az érzékiség és a lírai sodródás. Persze Novák nem csupán lírikus, hanem igazmondó festő is. Mivel a vonzó, esztétikus női formák mellé a „test ördögeit” láttató komorabb, keserűbb műveit is készségesen odateszi. Ezzel ismét állít és tagad. Amivel akaratlanul is az emberi létezés teljességét forszírozza.

Sinkó János és Zombori László más-más generációhoz tartozik: művészetük mégis analóg vonásokat mutat. Elvégre mindketten az egyszerű, ősi, torzószerű természeti formákra hagyatkoznak leginkább, majd ezekből bontják ki eltérő jellegű szuggesztív vízióikat. *Sinkó János* pályája különben meglehetősen egylényegű és következetes. Korai éveiben főként a mértánias keretformák és az omlékonyabb, földszerű alakzatok sejtelmes kontrasztjait vizsgálja, akárcsak Fóth Ernő. Az utóbbi időben azonban már csak a felszabadult lüktető absztrakt színritmusokkal törődik. Képei, felületei mégis rendkívül művesek, artisztikusak. *Zombori László* is alapos, etikus tartású alkotó, ám az ő munkássága szinte egész korszakunkat átfogja. A hatvanas, hetvenes években mindenekelőtt a tömbös, szerkezetes és jelképes előadás jellemzi, egyben a sajtóságot tisztai, szegedi témák nyilvánvaló felvállalása. A közelmúlt években ellenben eljutott a lírai expresszionizmus legelvonatibb közegébe. Ő is épít a spontán, közvetlen festői gesztusok hatására, de mindehhez a formai egzaktitás mértékadó elvét is figyelembe veszi. Nála a fegyelmesség, a líraiság és a kötetlenség természetesen összefonódik.

Sejben Lajos annál zabolátlanabb, sokoldalúbb egyéniség. Kicsit Pataki rokona. Olyan fesztelenül váltogatja a műfajokat, mintha nem is festő, hanem szó szerint képzőművész lenne. Hiába autodidakta, de ilyenformán is az informel piktúra érdemes képviselője. Könnyed, ám leleményes, játékos, közben mitikus. Egyéni ízü papírnyomatai a hazai művészetben is kiugró értéket jelentenek, nem is szólva szellemes pasztikáiról. *Fekete Miklós* látszólag szelídebb, alázatosabb művész. Bár képei elárulják: benne is eleven, robbanékony energiák munkálnak. Igaz, alkalmanként pasztózus, geometrikus és szimbolikus sugallatú műveket produkál, habár érzékletes, vibráló festői vénáját itt is kimutatja. Markánsabb, csapongóbb, gesztusszerűbb alkotásain viszont mindenféle térbeli, formai mérték tartást félredob. Ha Sejbent Pataki rokonának neveztem, akkor Fekete mentalitása talán Novák Andráséhoz fogható. Annál is inkább, mivel ezúttal is egy emberközeli festéssel szembesülünk.

Cs. *Pataj Mihály* sajátos, mintegy fél évszázados művészi pályáját ugyanakkor valami konok életigenlés, valami sziporkázó optimizmus járja át. Rudnay növendéke volt, noha időközben a konstruktív és expresszív kifejezés megannyi változatát kipróbálta. Nyugtalan, újat kereső, kísérletező egyéniség. A hetvenes években például hallatlanul érdekes, ígéretes sorozatot készített a szuszékokban rejlő szintetikusabb tartalmi és formai elemek kibontására. Aztán növényekkel, virágokkal tűzdelt változatos tájak, csendéletek és sejtelmes, gyönyörű női figurák következtek. Ezzel a reneszánsz mesterek szépség- és harmónia eszménye került előtérbe. Csak ő oldottabban, színesebben, korszerűbben fest. Ráadásul egy olyanféle csendéleti formára bukkant rá, amely totális világszerűségével szinte megtagadja a szokványos intimitást. Mintha a legkisebb dolgokban is ott rejtőzne a kozmikuság igézete.

Kováts Margit* panteisztikus, vizionárius festészete ugyancsak a természet formáiból töltekezik. Nála a kövek, gyökerek és növények minduntalan átváltoznak valami sosem volt, meseszerű látomássá. Mégis úgy érezzük: itt az organikus formák izgalmas tobzódása egyszerre csodálatosnak és félelmetesnek tűnik. Valami ismerős és ismeretlen misztériumnak. *Aranyi Sándor* már józanabb, lakonikusabb személyiség. Jóllehet korai Putri sorozatában ő is az organikus, dekoratív foltok izgalmát vizsgálja, de mindezt a feszes, premier-plános képszerűséssel ötvözi. Később viszont a vaskosabb, szerkezetesebb és ragyogóbb tónusú tájfestészetet műveli, miközben egészen a konstruktív szellemű színritmusokig előrehalad. Másrészt a fotózásban is igencsak otthonosan, eredményesen mozog. *Lázár Pál* művészete is a szerkesztő elvű, realiztikus tájértelmezésektől indult el. A legutóbbi években azonban közelebb került a kubizmus térmodulációihoz, egyben Tancredi vagy Istler festészetéhez is. Közben érzelmileg maga is jócskán felszabadult. Ennek köszönhető, hogy mostanában már nyitott, dinamikus, pattogó, de koncentrált színhatású képi látomásokat teremt.

Persze egy ilyenféle jellemzslánc korántsem alkalmas a konkrétabb szakmai értékelésre. Legfeljebb az alkotók szellemi, stílári karakterét és művészi irányulásukat tudom valamelyest befogni. Ámde innen is látható, hogy a szegedi festészet történelmi alakulásrendjében azért van valami egylényegű állandóság.

Mínthogy a kortárs művészetben is leginkább a kolorisztikus, expresszív felfogások uralkodnak.

Pintér József hosszú, küzdelmes pályáját is a színvarázslatok folytonos módosulása jellemzi. A hatvanas években műves, szerkezetes és visszafogott tónusú képeket alkot, ámár napjainkra a nonfiguratív, dekoratív absztrakcióig jutott el. A közbülső évtizedekben pedig a darabjaira hullott világ fanyar, szuggesztív és pedáns megidézését vállalja. Itt jegyzem meg: a művész hosszú időn át a szegedi művészek lelkes és agilis szervezeti titkára volt. *Veres Mihály* viszont a mágikus erejű csönd, egyben az emberi létezés mélyvilágának festői megszólaltatója. Motívumait jobbára ő is a természet kelléktárából veszi, ám konstruktív, dekoratív, plasztikus és jelképes előadásával a filozofikus mélységű gondolatoknak is érzeki formát kölcsönöz. *Szűcs Árpád* festői lírája is a végső esszenciákat kutatja. Igaz, mindig is a kultikus, misztikus és nosztalgikus tájlátomásokhoz vonzódott, s művészi szemléletét a panteisztikus és „pointilista” elvek irányították. Mostanra azonban olyannyira áttetszővé, légiessé vált piktúrája, mintha látomásait pusztán csak a szelíden szikrázó fényzuhatagok éltetnék. Más szóval: a megfoghatatlannak tűnő égi energiák.

* E tanulmány korrektúrája idején érkezett a hír: Kováts Margit 1997. júl. 11-én elhunyt.

Itt van azután a szegedi művészet másik „fenegyereke”, *Hemmert János*. Róla is elmondható: ő is szelet vetett, kapukat döngetett a Tisza-parti városban. Elvégre különféle technikai, prózai tárgyöredékekből szellemes, meghökkentő objektet készített. Mint ahogy máig is a profánság és az aktualitás szimbiózisa foglalkoztatja. *Bakacsi Lajos* festészete ellenben az oldott, kifinomult lírai látomások felé halad. Akár figurákat, akár tárgyi motívumokat idéz: előadása egyre sejtelmesebb, szellemibb képzeteket indukál. Ugyanakkor *Fontos Zoltán* egyéniségében a nagyvonalú, expresszív előadás képessége ugyanúgy jelen van, mint a lírai átlényegülés. Festészete azonban a historikus töltetű, szürrealista figurációkat is egyre-másra megszólaltatja. *Göblyös Róbert* rusztikus, lendületes és dekoratív színhasználata viszont némiképp újszerű jelenség ebben a közegben. Meggyőződése, hogy a festői keménység nem zárja ki a mélyebb, drámaibb emberlátást. Elég most csak a zseniális Baconra utalni.

Persze a mértéktartóbb természetelvű, realista felfogás sem hiányzik a szegedi piktúrából. De itt sincs különösebb átfedés, egyformaság. Ha *Rostáné Papp Piroska* művészete a posztimpreszionizmus lírai átszellemültségét képviseli, akkor *Bodor Zoltán*ban épp a műves, kifinomult plein-air megnyilvánulásokat élvezhetjük. *Simon Miklós* pedig eleven, már-már expresszív színfoltokkal dolgozik, míg *Stéhlik János* munkásságában pontosan a mágikus anyag- és tárgyszerűség dominál. És itt újracsak visszakapcsolhatunk korszakunk egészére, minthogy *Szekfű János* úgyszólván a szegedi képzőművészet mindenese. Szervező, szakkörteremtő és alkotó személyiség. Annyi vitalitás rejlik benne, akár a legderekasabb diófákban.

*

Látható tehát: a kortárs szegedi festészet ugyancsak változatos, sokszínű. Szinte kaleidoszkópszerű. Eldöntendő azonban, hogy e történelmi gyökerű művészi vonulatban találhatunk-e konstans, állandóbb elemeket. Aztán van-e itt valami tematikai, stílisis kontinuitás és fejlődés? És mindezek alapján melyek azok a szemléleti sajátosságok, amelyekkel e piktúra némileg elválik a házi művészet meghatározó tendenciáitól?

Ha tömören kellene válaszolnom, akkor azt mondanám: a modern szegedi festészet nagyjából úgy viszonylik az országos léptékhez, ahogy a korszerű magyar művészet egésze viszonylik a nyugat-európai piktúra eredményeihez. Ami igazában azt jelenti, hogy mindenféle kortársi vívmány ellenére itt még jókora tere van a tradicionálisabb földközeli, mértéktartóbb kifejezéseknek. Bár a közelmúltban Pataki Ferenc emlékezetes képet szentelt a természet mítoszának búcsúztatására, ám e mitológia makacsul itt kísérti az alkotókat. Még akkor is, ha az egymást követő generációk a szemléletfejlődés egyetemes rendje szerint látják e jelenségeket.

Megfigyelhetjük például: ami Dorogi Imre tisztai látomásain még természetegész vízió (föld, víz, ég), az a későbbiekben egyre analitikusabb, koncentráltabb formát ölt. Hiszen Novák András remekbe sikerült Tengere pusztán csak a víztömegek elementáris sodródását látatja, ahogyan Pataki Ferencet is magával ragadja a törekeny jégablak drámai anyagszerűsége. Sejben Lajos bravúros papírnyomatait pedig úgyszólván felfoghatjuk, akár a mikroszkopikus felvételeket (A természet képeslapjai). Ahol egyébként hajszálfinom kukoricabajsok, kiszáritott tőkformák, majd enyves, gyöngyöző homokszemcsék és parányi színek találkoznak egymással. Mintha már nem is a külvilág szemlélői: hanem egyenesen az anyagi létezés belső résztvevői lennénk.

Úgyhogy a külsődleges, misztikus természetlátás egyre inkább a bensőségebb, cselekvőbb jellegű esztétikai igazságok felé tendál.

Akárcsak az élenjáró hazai törekvésekben.

Feltűnő azután, hogy a szegedi piktúrában kitartó népszerűségnek örvend a figurális tolmácsolás. Ami mögött éppúgy ott munkál a szociális és humanisztikus érdeklődés, mint a történelmi fogékonyság. Elég most csak Dinnyés Ferenc összefogott alakjaira vagy Dorogi Imre parázsló Dózsájára utalni, nem is beszélve Vinkler László mitologikus és avantgard szellemű lételemezéseiről. Ám hamarosan feltűnik Dér István monumentális és Zoltánfy István szürnaturalista emberlátása, mellettük pedig ezúttal jelen van Novák és Pataki sajátos művészi antropológiája.

Ráadásul ebben a festészetben kitüntetett pozíciója van az ünnepi, kultikus megnyilvánulásoknak. E jellegzetesség nyilvánvaló összefüggésben áll az emberközeli szemlélettel, másrészt a város szociális, néprajzi múltjával és az ünnepi játékok rendszeres jelenlétével is. Miként jeleztem is: már Erdélyi Mihály művészetében felbukkan a mozgalmas, zászlós, parádés jelenetezés. Aztán Vinkler László és Novák András intellektuálisabb művei következnek, amelyeken a lakodalmi szertartás víziója éppúgy megjelenik, akár a színházi alakok oratórikus, szimbolikus együttese. S nyugodtan idesorolhatjuk Zombori László, Cs.Pataj Mihály, Veres Mihály, Szűcs Árpád, Pintér József vagy Darázs József megannyi autentikus alkotását is.

Egyszóval a szegedi festészet tematikai, tartalmi érdeklődésében mindenképpen felfedezhető egyféle hagyományosabb, klasszikusabb mentalitás.

Hasonló helyzettel találkozunk az esztétikai, stíláriis szférákban is. Igaz ugyan, hogy e sokrétű művészet jócskán felöleli az avantgard és posztmodern festészet megannyi szemléleti, technikai vívmányát, ám ilyenformán is meglehetősen zárt, mértéktartó, már-már egyélynyegű jelleget mutat. Alig van itt helye a bátrabb, felszabadultabb kísérletezésnek, ahogy az extrém, szélsőségebb törekvések is többé-kevésbé elkerülik ezt a tájéket. Jellemző például: itt még a szigorúbban vett konstruktív szemlélet is majd mindig idegennek bizonyult. Nem véletlen, hogy Kovács Lajos tisztes munkássága csak amolyan unikum lehetett Szegeden. Ahol az alkotók művészi tevékenységét inkább az érzelmi, indulati elemek motiválják. És mindinkább a kifinomultabb lírai emóciók kerülnek előtérbe. Mintha a világ eldurvulásával párhuzamosan pont az ellentétes hangzatok jutnának szóhoz.

Úgy néz ki tehát: ez a festészet főként az expresszív kifejezések sokszínű tartományához kötődik.

Még hozzá elég sajátosan. Minthogy e művészetben kikezdetetlennek tűnő ereje van a szépség kultuszának. Vagyis avantgard szellemiség ide, posztmodern korszak oda: itt az alkotói megnyilvánulásokat jobbra az alázat, a komolyság vagy a szenvedélyes odaadás élteti. E tiszteletre méltó hozzáállás mellett viszont csak elvétve találkozunk játékosabb, vidámabb, komikusabb előadási formákkal. Jóllehet a fiatalabbak munkáin alkalmanként előjönnek az efféle jelenségek, de mindez az összképet nemigen módosítja.

Nem baj. Mókázzon csak az, akinek kedve, hitele van hozzá ilyen válságos, tragikus időkben. Jól tudjuk azonban, hogy az erőltetett, szellemtelen és divatos komédiázás úgyszólván egy lyukas garast sem ér. Akkor a művészek sokkal inkább vállalják józan, természetes önmagukat. Elvégre Osvát Ernő is hihetetlen egyszerűséggel fogalmaz, amikor kimondja: „Az én: örök alibi”. És valamennyi alkotói kitérülködés igazában erről szól. Rólad, rólungk és rólam. Ennyi az egész, ami nem is olyan kevés.

RÖVID ÉLETRAJZOK

Aranyi Sándor festőművész

1949. június 20-án született Budapesten.

Tanulmányok:

A budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnázium elvégzését követően 1974-ben diplomázott a Magyar Képzőművészeti Főiskola festő szakán. Jelenleg a szegedi Juhász Gyula Tanárképző főiskola Rajz- Művészettörténeti Tanszékének tanszékvezető docense. Tagja a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, alapítója a Szög-Art Művészeti Egyesületnek és a Csongrádi Művésztelepnek.

Művésztelepek:

Csongrádi Művésztelep (1975-), Bulgária (1979, 1981), Mirabel – Franciaország (1990-), Plein Air, Nemzetközi Alkotótelep, Csongrád (1991-)

Díjak, elismerések:

Derkovits ösztöndíj (1977), Csongrád Megyei Tanács Alkotói díja (1983), Miniszteri dicséret (1990), Csongrádi Művészeti Alapítvány díja (1990), Szegedi Országos Táblaképfestészeti Triennálé díja (1994), Pro Yuventute I. (1996)

Egyéni kiállítások:

Csongrád (1977, 1983, 1987), Hódmezővásárhely (1977), Szeged (1981, 1984, 1986, 1995), Jánoshalma (1985), Darmstadt – Németország (1992)

Bakacsi Lajos festő- és grafikusművész

1949. január 4-én született Szegeden.

Tanulmányok:

A szegedi Radnóti Miklós Gimnáziumban érettségizett, rajztanára Hemmert János volt. A Tábor utcai szabadiskolában Vlasits Károly, a tanárképző főiskolán Vinkler László és Cs. Pataj Mihály volt a mestere. Földrajz-rajz szakos tanári diplomáját 1972-ben kapta meg. A Vedres István Építőipari Szakközépiskolában tanít. Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Szegedi Szépművészeti Céhnek, a Kisgrafikai Barátok Köre Művészeti Egyesületnek.

Egyéni kiállítások:

Szeged (1975, 1977, 1985, 1987)

Bodor Zoltán festőművész

1957. július 22-én született Budapesten.

Tanulmányok:

1976 és 1983 között Balogh Gyula festőművész növendéke volt.

Művésztelepek:

Gyula (1979-1996)

Díjak, elismerések:

Pesterzsébeti Képzőművészek Tavaszi tárlatának díja (1980)

Egyéni kiállítások:

Gyula (1982), Budapest (1983, 1986), Kőszeg (1994), Hódmezővásárhely (1995), Szeged (1996)

Közösségi munkák:

kunszentmártoni katolikus templom szekkoinak restaurálása (1989-91), Szent István-szekkő – Rákospalota, főplébánia (1992), Pankrátor-mozaik, szegedi ortodox plébánia (1994)

Darázs József festőművész

1955-ben született Badacsonytomajon.

Tanulmányok:

Érettségét követően négy évig látogatta a szegedi Tábor utcai képzőművészeti szabadiskolát. A Fiala Művészek Stúdiójának 1986-ban, a Művészeti Alapnak 1989-ben lett tagja. A Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége festő szakosztályába 1995-ben vették fel. Választott mestere Pap Gábor művészettörténész és Földi Péter festőművész.

Művésztelepek:

Horn – Ausztria (1990)

Díjak, elismerések:

Szeged város alkotói díja (1994)

Egyéni kiállítások:

Szeged (1988, 1993, 1994, 1996), Jászberény (1989), Szentes (1990), Pécs (1994), Keszthely (1995)

Fekete Miklós festőművész

1960. február 10-én született Csíkszeredán.

Tanulmányok:

A Kolozsvári Képzőművészeti Főiskola festő szakán diplomázott 1988-ban. A szegedi Radnóti Miklós Gimnázium rajztanára 1995-től. Alapító tagja a Magyarok Világszövetsége keretében működő Magyar Képzőművészek és Iparművészek Társaságának 1993 óta.

Művésztelepek:

Szárhegy – Románia (1990), Hortobágy (1993), Makó (1991-1996)

Díjak, elismerések:

Makói művésztelep kiállításának fődíja (1994), Szeged város pályakezdő támogatása (1994), szegedi pedagógus képzőművészek tárlatának díja (1995, 1996)

Egyéni kiállítások:

Csíkszereda (1982, 1984, 1990, 1993), Marosvásárhely (1987), Kolozsvár (1988), Szeged (1993, 1994)

Fontos Zoltán festőművész

1952. október 14-én született Szegeden.

Tanulmányok:

A Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskolán végzett 1975-ben. Autodidakta módon képezte magát, 1988-ban tagja lett a Magyar Köztársaság Művészeti Alapjának, majd a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének. Szellemi segítője festőművész édesapja, Fontos Sándor volt.

Egyéni kiállítások:

Szeged (1984, 1986, 1988, 1991, 1992, 1995), Lübeck – Németország (1996)

Göblyös Róbert festőművész

1959. augusztus 23-án született Budapesten.

Tanulmányok:

A Budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban érettségizett 1977-ben grafika szakon Bodóczky István, Gunda Antal és Pásztor Gábor növendékeként. 1985-ben szerzett rajz szakos tanári diplomát a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán, ahol Lelkes István és Szathmáry Gyöngyi voltak a mesterei. A Magyar Képzőművészeti Főiskola tanárképző szakán 1990-ben diplomázik, mesterei: Bráda Tibor, Patay László és Szabados Árpád. A szegedi Tömörkény István Gimnázium rajz- és művészettörténet tanára.

Egyéni kiállítások:

Szeged (1995), Kiskunfélegyháza (1996)

Hemmert János festőművész

1927. január 5-én született Szekszárdon.

Tanulmányok:

Az újszegedi tanítóképzőben érettségizett 1949-ben, 1952-ben kapott rajz szakos diplomát a Szegedi Pedagógiai Főiskolán. Vinkler László és Kopasz Márta növendéke, majd a rajz tanszéken tanársegéd. 1962-ig a tanítóképző tanára, 1962-től nyugállományba vonulásáig, 1988-ig a szegedi Radnóti Miklós Gimnázium tanára. 1990-től a JATE Régészeti Tanszékének külső előadója. Tagja a szegedi Szépművészeti Céhnek.

Művésztelepek:

Szolnok (1954), Ásotthalom (1985-1995)

Díjak, elismerések:

Szeged városi tárlat III. díja (1963), Pedagógus Képzőművészek I. díja és Vinkler-émlékérme (1991)

Egyéni tárlatok:

Szeged (1964, 1968, 1988, 1991, 1995), Szekszárd (1969), Kiskunhalas (1980), Gödöllő (1991), Hódmezővásárhely (1994)

Közösségi alkotások:

Győrffy-gyűrű, Jávoroka Sándor emlék-plasztika – Szeged, JATE Fűvészkert (1978), Tudományok szimbólumai – Szeged, JATE (1978), Magyar László emlékoszlop – Öttömös (1990), Dr. Becker Vendel emléktábla – Szeged (1991), Információs táblák – Szeged (1993)

Kováts Margit festőművész

1930. október 19-én született Mindszenten.

Tanulmányok:

A Szegedi Pedagógiai Főiskola biológia-földrajz-rajz szakán diplomázott Vinkler László növendékeként.

Művésztelepek:

Vác (1962, 1965, 1966). Veszprém (1963, 1964), Sopron (1967), Pécs (1968), Sárospatak (1970), Nagykapornak (1972), Makó (1974), Kőszeg (1980), Gyula (1983, 1985)

Díjak, elismerések:

Szegedi Nyári Tárlat különdíja (1975)

Egyéni kiállítások:

Szeged (1970, 1979, 1983, 1996), szentes (1983), Kiskunhalas (1984), Sárvár (1987), Hódmezővásárhely (1989)

Lázár Pál festőművész

1940. szeptember 13-án született Győrben.

Tanulmányok:

A budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban érettségizett 1958-ban. Szegeden, a Pedagógiai Főiskolán 1963-ban szerzett oklevelet, majd 1962-ben a Magyar Képzőművészeti Főiskolán diplomázott. Jelenleg a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Rajz- és Művészettörténet Tanszékének docense. Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének és a Szög-Art Művészeti Egyesületnek.

Művésztelepek:

Vörösberény (1963, 1964, 1965), Mirabel – Franciaország (1990-1996), Nemzetközi Művésztelep – Csongrád (1991-1996)

Egyéni kiállítások:

Budapest (1967), Szeged (1984, 1985, 1988, 1993, 1994, 1995), Fehérgyarmat (1986), Nagykáta (1988), Forráskút (1991), Pécs (1991, 1992), Darmstadt – Németország (1992)

Díjak, elismerések:

Szeged város alkotói díja (1987), Bibliai tájak, bibliai emberek – 2. díj (1996)

Novák András festőművész

1936. november 4-én született Rákoskeresztúron.

Tanulmányok:

A Magyar Képzőművészeti Főiskolát 1962-ben végezte el Kmetty János, Hincz Gyula és Domanovszky Endre növendékeként. Szegeden él 1969 óta, éveken át a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola művésztanára volt. Huszonkét évig a Szegedi Szabadtéri Játékok díszlettervezőjeként dolgozott. Tagja a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, alapító tagja a Szög-Art Művészeti Egyesületnek. Tanulmányutakat tett Moszkvába (Szovjetunió), Párizsba (Franciaország), Athénba (Görögország), Prágába (Csehszlovákia), Stockholmba (Svédország), Koppenhágába (Dánia), Sarasotába és Saintpetersburgba (USA), Groznjanba (Jugoszlávia).

Művésztelepek:

Kecskemét (), Hódmezővásárhely (), Mezőtúr (), Nagymaros (1965), Groznjan ()

Díjak, elismerések:

Juhász Gyula-díj, Mezőtúri Pro Natura-díj, Magyar táj magyar ecsettel-díj, Szegedi Nyári Tárlat munkajutalom, Szabadtéri Emlékérem, Szegédért Emlékérem.

Közösségi alkotások:

Mohács – sgraffito (1964), Sály – freskó (1968-69), Szeged (1983), panno – Domaszék (1982), SZAB-székház, mennyezetkép (1991), Baja sgraffito-restaurálás (1987), Gyöngyös (1988)

Egyéni kiállítások:

Budapest (1967, 1991), Szeged (1970, 1971, 1989, 1993, 1995, 1996), Szabadka – Jugoszlávia (1971), Debrecen (1982), Csanytelek (1983), Szombathely (1985), Gyöngyös (1988), Szőreg (1992), Pécs (1996).

R. Papp Piroska festőművész

1926. október 22-én született Csongrádon.

Tanulmányok:

Az érettségit követően, 1945-ben felvételt nyert a Magyar Képzőművészeti Főiskolára. Két esztendő elteltével – házasságkötése miatt – tanulmányait abbahagyta. Tanárainak tekinti Kandó Lászlót, Szőnyi Istvánt, Barcsay Jenőt, Elekfy Jenőt. Tagja a szegedi Szépművészeti Céhnek.

Művésztelepek:

Esztergom, Mártély (1960-as, 70-es évek)

Egyéni kiállítások:

Csongrád (1979), Szeged (1989, 1994), Budapest (1989), Kecskemét (1990), Szentes (1994)

Cs. Pataj Mihály festőművész

1921. december 22-én született Békéscsabán.

Tanulmányok:

A Képzőművészeti Főiskolát Rudnay Gyula tanítványaként 1940 és 1947 között végezte. A budapesti és szegedi egyetemen művészettörténetet, régészetet és néprajzot hallgatott. Évtizedeken át a szegedi tanárképző főiskola művésztanára, majd tanszékvezetője. Oktatóként színlelméleti kutatásokat végzett. Tagja a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, valamint a Rudnay Gyula Baráti társaságnak.

Művésztelepek:

Dömsöd, Szigliget, Hédervár, Zsennye.

Díjak, elismerések:

Művészeti Lexikon (1967), Munka Érdemrend ezüst fokozat (1970), Szegedért Emlékérem (1995), Honor Pro Meritis (1996)

Egyéni kiállítások:

Békéscsaba (1956, 1969, 1977, 1979, 1993), Szeged (2-3 évenként) Hódmezővásárhely (1969), Szarvas (1953, 1982, 1988, 1993), Budapest (1962, 1983), Makó (1976), Miskolc (1982), Szentes (1982, 1984), Keszthely (1985), Salgótarján (1984), Gyula (1984), Pécs (1989), Szombathely (1991), Székesfehérvár (1993), Veszprém (1994), Pozsony – Szlovákia (1974), Szabadka – Jugoszlávia (1974), Bologna – Olaszország (1976), Luxemburg (1984), Gronau Epe (1982), Witten – Németország (1983), Helsinki – Finnország (1990), Oberwart – Ausztria (1991), Zobrsel – Belgium (1992)

Pataki Ferenc festőművész

1941. június 17-én született Szegeden.

Tanulmányok:

Budapesten érettségizett a Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban 1960-ban. Rajztanára Basilides Sándor volt. A Magyar Képzőművészeti Főiskola festő szakán Kmetty János és Bernáth Aurél növendéke volt 1960 és 66 között. Tagja a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Szinyei Merse Pál Társaságnak és a Szög-Art Művészeti Egyesületnek.

Művésztelepek:

Egervári Művésztelep (1968-1973), Makói Grafikai Művésztelep (1978-1990), Intersymposicon – Nemzetközi Grafikai Művésztelep (1989), Ásotthalom (1985-1995)

Közösségi munkák:

Örvény, Kompozíció – Szeged, Technika Háza (1973), Őséletfa – Pusztaszer, házasságkötő terem (1982-83), Stációképek – Ajnácskő, Szlovákia – római katolikus templom (1995)

Díjak, elismerések:

Alkotó és nívódíjak (1974, 1975, 1979), Kulturális Miniszteri Dicséret (1975), Szegedi Nyári Tárlat díjai (1971, 1977, 1984, 1990), Békéscsabai Alföldi Tárlat díjai (1975, 1987), Vásárhelyi Őszi Tárlat díjai (1976, 1990), Szegedért Emlékérem (1994)

Egyéni kiállítások:

Szeged (1970, 1975, 1980, 1984, 1986, 1991, 1995), Budapest (1973, 1980, 1991), Miskolc (1977), Mór (1979), Makó (1981), Kecskemét (1982, 1986), Gyula (1987), Pécs (1989), Csongrád (1994), Szolnok (1996)

Pintér József festőművész

1920. szeptember 20-án született Szegeden.

Tanulmányok:

Vinkler László növendéke 1950 és 54 között, majd a Tábort utcai szabadiskola hallgatója. Tagja a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének és a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének.

Művésztelepek:

Szolnoki művésztelep (1952-53), Nagymarosi művésztelep (1958-60), Fonyód (1982-83), Groznjan – Jugoszlávia (1981), Szigliget (1984-85)

Díjak, elismerések:

Szegedi Nyári Tárlat díja (1959, 1960, 1963, 1965, 1995), Felszabadulási pályázat I. díja (1960-1961), Munka Érdemrend bronz fokozata (1970), Hatvani portrébiennalé díja (1995)

Egyéni kiállítások:

Szeged (1963, 1975, 1980, 1982, 1990), Szabadka – Jugoszlávia (1963), Bácskatorpalya (1963), Hódmezővásárhely (1976, 1983, 1993), Zalaegerszeg (1978), Csongrád (1980), Debrecen (1980, 1991), Kistelek (1980), Nyíregyháza (1980), Groznjan – Jugoszlávia (1981), Baja (1982), Budapest (1982), Győr (1984) Makó (1986, 1989), Szombathely (1986), Csanytelek (1987), Békéscsaba (1987), Nagykanizsa (1989), Hatvan (1993, 1996)

Sejben Lajos festő- és szobrászművész

1957. február 1-jén született Kisteleken.

Tanulmányok:

A Kecskeméti Műszaki Főiskolán diplomázott 1979-ben. 1989 és 1994 között tagja volt a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának. Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a székesfehérvári Artik Művészeti Egyesületnek, valamint a Magyar Pápművészek Társaságának (Budapest).

Művésztelepek:

Horn – Ausztria (1990), Plain Air – Csongrád (1994, 1996), Mirabel – Franciaország (1995, 1996)

Egyéni kiállítások:

Szeged (1989, 1994, 1995), Kecskemét (1989), Turku – Finnország (1996)

Díjak, elismerések:

Szeged város alkotói díja (1991), Vásárhelyi Őszi Tárlat alkotói díja (1993), Szegedi Táblaképfestészeti Triennálé díja (1994), III. Nemzetközi Papír- és Textil Verseny és Kiállítás ezüst díja (Kyoto, Tokio – Japán – 1994), IV. Nemzetközi Papír- és Textil Verseny és Kiállítás Minisztériumi arany díj (Kyoto, Tokio – Japán – 1995)

Simon Miklós festőművész

1937. szeptember 2-án született Szegeden.

Tanulmányok:

Győrben járt műszaki főiskolába, majd a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán Lelkes István művészettörténeti óráit látogatta. Első mestere Czinke Ferenc grafikusművész volt. Mesterének vallja Mizser Pált, Korga Györgyöt, Tóvári Istvánt, ifj. Koffán Károlyt. tagja a Szabad Képző- és Iparművészek Országos Szövetségének, a Szegedi Szépművészeti Céh alapító tagja, 1964 óta kiállító művész.

Művésztelepek:

Ásotthalom (1992), Zebegény (1969-1987)

Egyéni kiállítások:

Szeged (1965, 1975, 1980, 1983, 1984) MTA Szegedi Biológiai Központ (1974 óta két évente), Budapest (1982), Kecskemét (1985), Makó (1995), Leányfalu (1995), Kiskunhalas (1995)

Sinkó János festőművész

1949. április 24-én született Csongrádon.

Tanulmányok:

A szegedi Tanárképző Főiskolán szerzett tanári diplomát 1972-ben. A Magyar Képzőművészeti Főiskolát 1980-ban fejezte be, mesterei Bráda Tibor, Tóth Ernő és Patay László voltak. 1983-ban lett a Művészeti Alap tagja, jelenleg a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének tagja. Alapítója a Szög-Art Művészeti Egyesületnek. A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Rajz- és Művészettörténeti Tanszékének tanára.

Művésztelepek:

Makó (1973-75), Veránkai Nemzetközi Alkotótábor (1991), Tiszakécskei Nemzetközi Művésztelep (1990-1995)

Díjak, elismerések:

Szeged város alkotói díja (1983), Szegedi Nyári Tárlat díja (1992), Szeged város önkormányzatának alkotói díja (1993), Országos Táblaképfestészeti Triennálé díja (1994)

Egyéni kiállítások:

Szeged (1982, 1986, 1994), Linz – Ausztria (1986), Łódź – Lengyelország (1986), Hannover – NSZK (1987), Lund – Svédország (1987), Esztergom (1987), Wilhelmschafen – NSZK (1988), Basel – Svájc (1988), München – NSZK (1989), Bécs – Ausztria (1992, 1993), Aidlingen – NSZK (1993), Stuttgart – Németország (1994), Maribo – Dánia (1995), Toledo – USA (1995)

Stéhlik János festőművész

1942. július 7-én született Pestszenterzsébeten.

Tanulmányok:

A Szegedi Tanárképző Főiskola rajz-földrajz szakán szerzett tanári diplomát 1970-ben. Tanulmányúton járt Angliában, Finnországban és Japánban. 1975-ben lett tagja a Művészeti Alapnak, majd a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének.

Egyéni kiállítások:

Szeged (1972, 1974, 1980, 1995), Pécs (1975), Csongrád (1974, 1978, 1980, 1982), Budapest (1979, 1980, 1985, 1987), Sopron (1980), Békéscsaba (1984, 1987), Eger (1982), Debrecen (1983), Düsseldorf – NSZK (1984), Darmstadt – Németország (1990)

Szekfű János festőművész

1910. november 20-án született Kiskunmajsán.

Tanulmányok:

Iskoláit Szegeden végezte, majd Gallé Tibor budapesti festőiskoláját látogatta 1938 és 1945 között. Alapítója és egyik vezetője az 1940-es évek végétől működő MÁV Képzőművészeti Körnek, alapítója a Szegedi Szépművészeti Céhnek.

Egyéni kiállítások:

Szeged (1976+, 1990, 1991, 1992, 1996), Kistelek (1991), Algyő (1992), Forráskút (1992)

Díjak, elismerések:

Országos MÁV kiállítás emléklap (1961), Felszabadulási pályázat, megyei díj (1970)

Szücs Árpád festőművész

1933. március 26-án született Ipolypásztón.

Tanulmányok:

A Szegedi Pedagógiai Főiskola biológia-rajz szakán végzett Vinkler László tanítványaként 1956-ban.

Művésztelepek:

Esztergom (1973), Makó (1971), Tokaj (1976)

Egyéni kiállítások:

Szeged (1965, 1972, 1984, 1987, 1988, 1996), Csongrád (1973), Szentes (1973), Jászberény (1985), Sárvár (1987), Hódmezővásárhely (1989)

Veres Mihály festőművész

1937. május 20-án született Kiskundorozsmán.

Tanulmányok:

A Szegedi Gépipari Technikumban érettségizett, majd a Tanárképző Főiskola rajz szakán szerzett tanári diplomát Vinkler László tanítványaként 1959-ben. Tanulmányutakat tett Ausztriában, Franciaországban, Olaszországban, Jugoszláviában, Csehszlovákiában, Németországban, Lengyelországban, Romániában (Erdélyben).

Művésztelepek:

Mártély, Makó, Arad – Románia, Pécska – Jugoszlávia, Szabadka – Jugoszlávia, Szolnok, Temesvár – Románia

Díjak, elismerések:

Alkotó Pedagógusok díja (1992), Kiváló Munkáért Miniszteri dicséret (1993), Szeged város alkotói díja (1994)

Egyéni kiállítások:

Szeged (1969, 1970, 1974, 1975, 1977, 1979, 1983, 1985), Balassagyarmat (1973), Budapest (1974), Pécs (1975), Békéscsaba (1980), Gyula (1980), Gyula (1980), Kiskunfélegyháza (1985), Békés (1982)

Zombori László festőművész

1937. június 6-án született Szegeden.

Tanulmányok:

Iskoláit Szegeden végezte, 1958-ban diplomázott a Szegedi Pedagógiai Főiskola földrajz-rajz szakán. Tagja a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének és a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének.

Díjak, elismerések:

Szegedi Nyári Tárlat díja (1968, 1970, 1974, 1995), Juhász Gyula-díj (1975), Kosztalok (1977), Szeged város alkotói díja (1979)

Közösségi munkák:

Szeged múltja és jelene – Városháza díszterme (1970-94), városi házasságkötő terem (1994-től), Éttermi képsorozat – Szeged étterem (1975)

Egyéni kiállítások:

Szeged (1968, 1974), Hódmezővásárhely (1968), Csongrád (1971), Budapest (1974), Pécs (1982), Veszprém (1994)

Colors, Forms, and Expressions

On Contemporary Painting in Szeged

Pál Szuromi

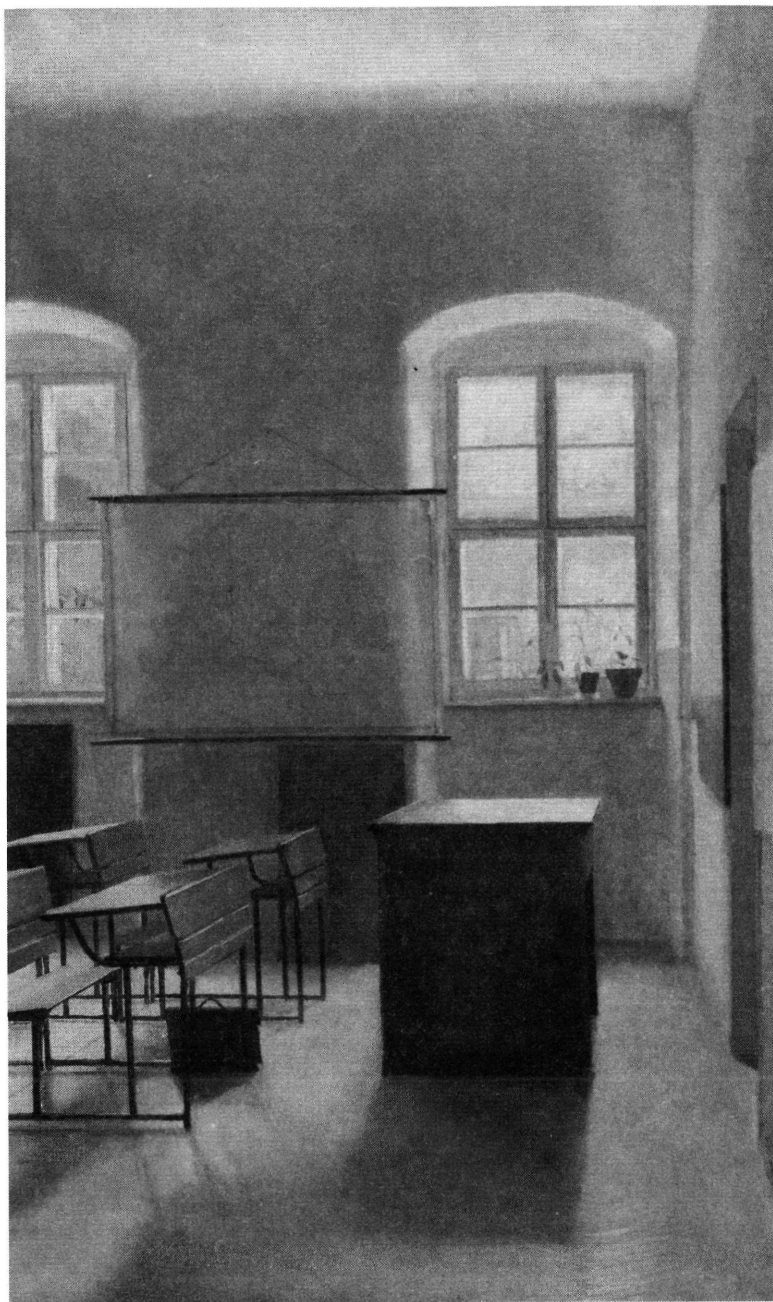
What environmental, sociological and artistic influences have contributed to the present thematic and formal configurations of contemporary painting in Szeged? The present study is basically an effort to provide an answer to the given question. One of the observations made, for example, is that the more industrialized and city-like the town of Szeged becomes, the more abstract and impersonal its painting will be. Nevertheless, the tradition of peasant and conservative mentality still persists.

More worthwhile tradition is of course also present in Szeged art. The birth of a specific and autonomous local painting is attached to the period between the two world wars. The laying of its intellectual foundation is primarily tied with the work of Ferenc Dinnyés, Imre Dorogi, Mihály Erdélyi, and László Vinkler. They are the artists who apparently made a thematic and stylistic move away from the painting typical of the Alföld region.

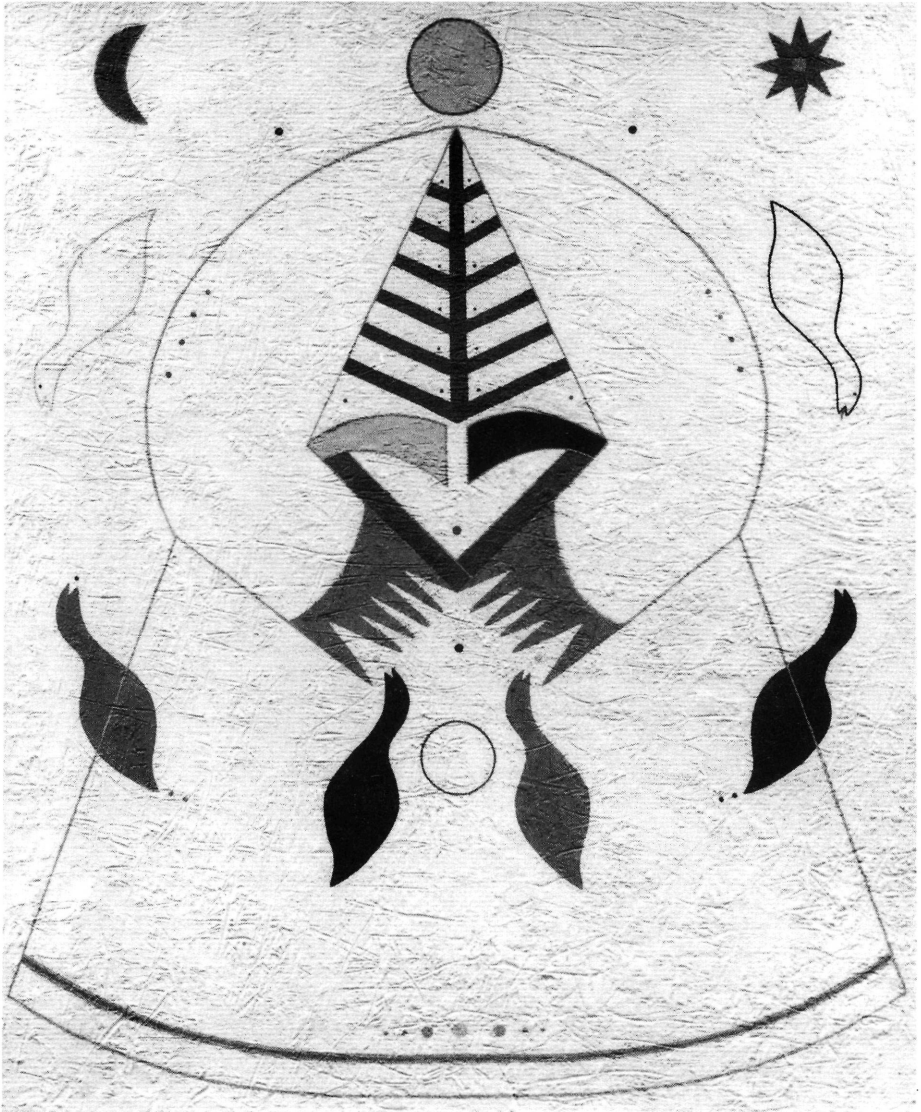
The next generation of artists emerged around the 50's and 60's. The dominant and favored trend of the time was the realism of Vásárhelyi which attracted quite a number of painters from Szeged. True as it is, the given painting is to a great extent infiltrated by constructive shape formation and a decorative, coloristic attitude. From the 70's onwards, however, modern avant-garde trends prevail, making the artists of Szeged somewhat unbalanced. Still we witness an unexpected vitality and variety in local painting of the given period. This tendency has gradually become more and more manifest for the past decades, with an indicator of quality simultaneously showing a significant decline.

In what follows, the author presents 23 painters working in Szeged. Here, the historical and aesthetic viewpoints are combined.

Finally, the reader is acquainted with the specificity of the approach to arts. Of the dominant power of natural motives in the given medium, of the figurative delineation along with festal and cultic manifestation. On the other hand, rational and comic expression is scarcely represented. On the whole, one can conclude that Szeged painting is characterized by the primacy of the cult of beauty and expressive approach.

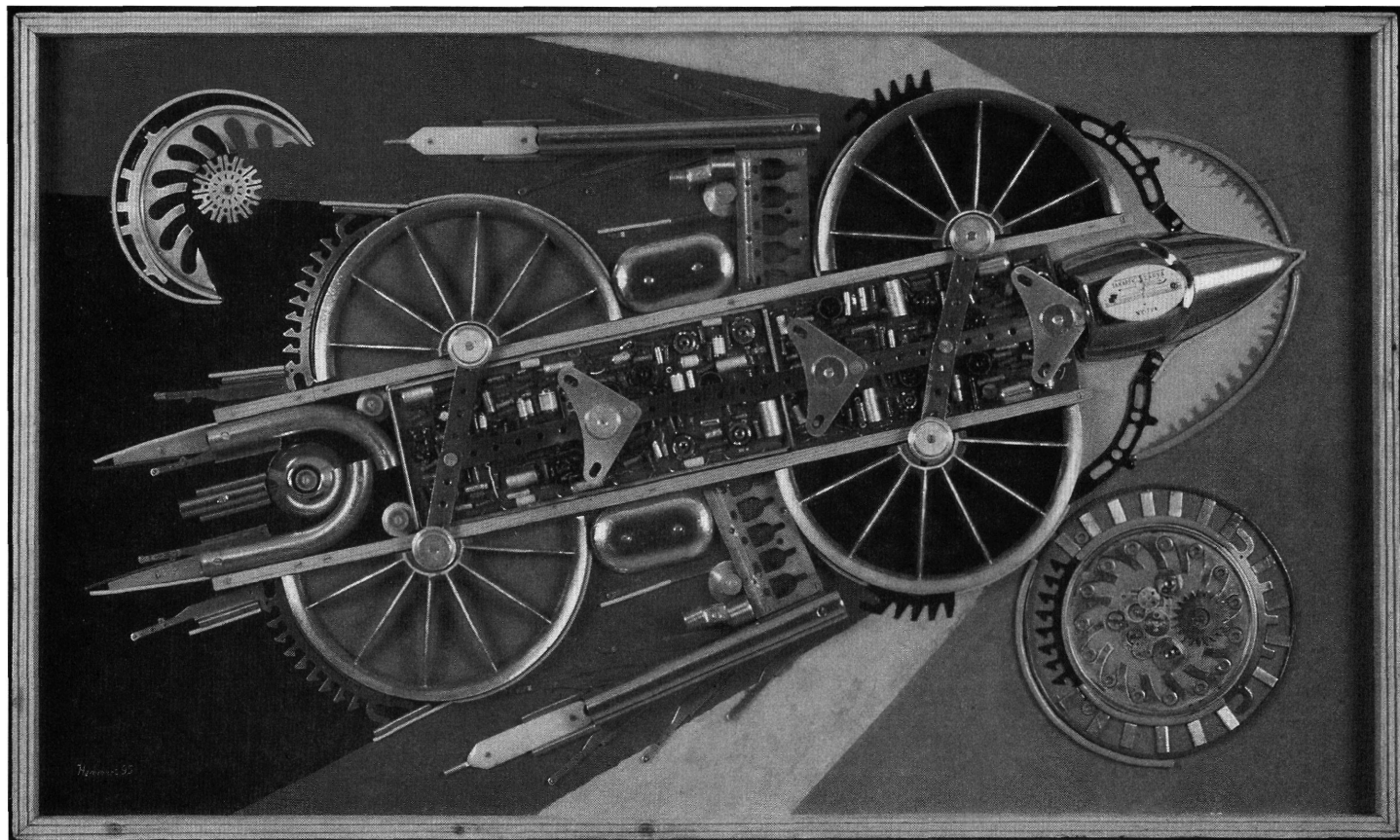

Bodor Zoltán: Iskola

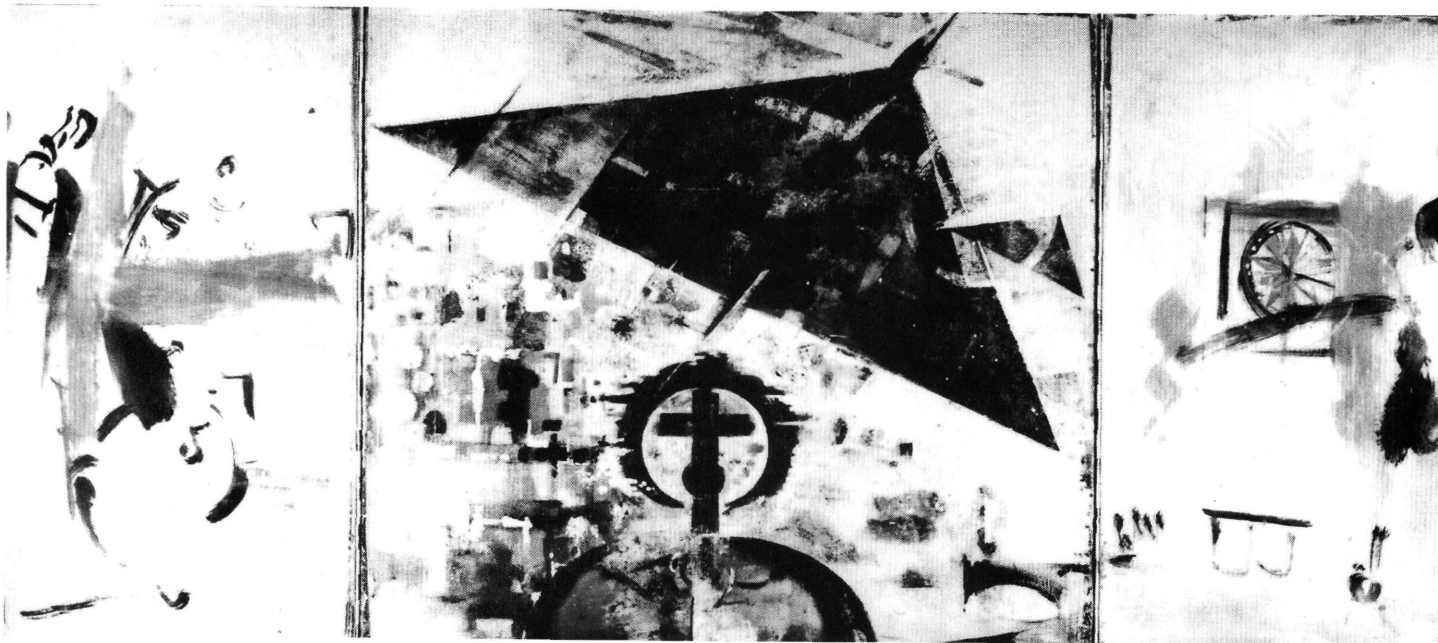
Darázs József: Naptálos

Hemmert János: Illés próféta tüzes szekere

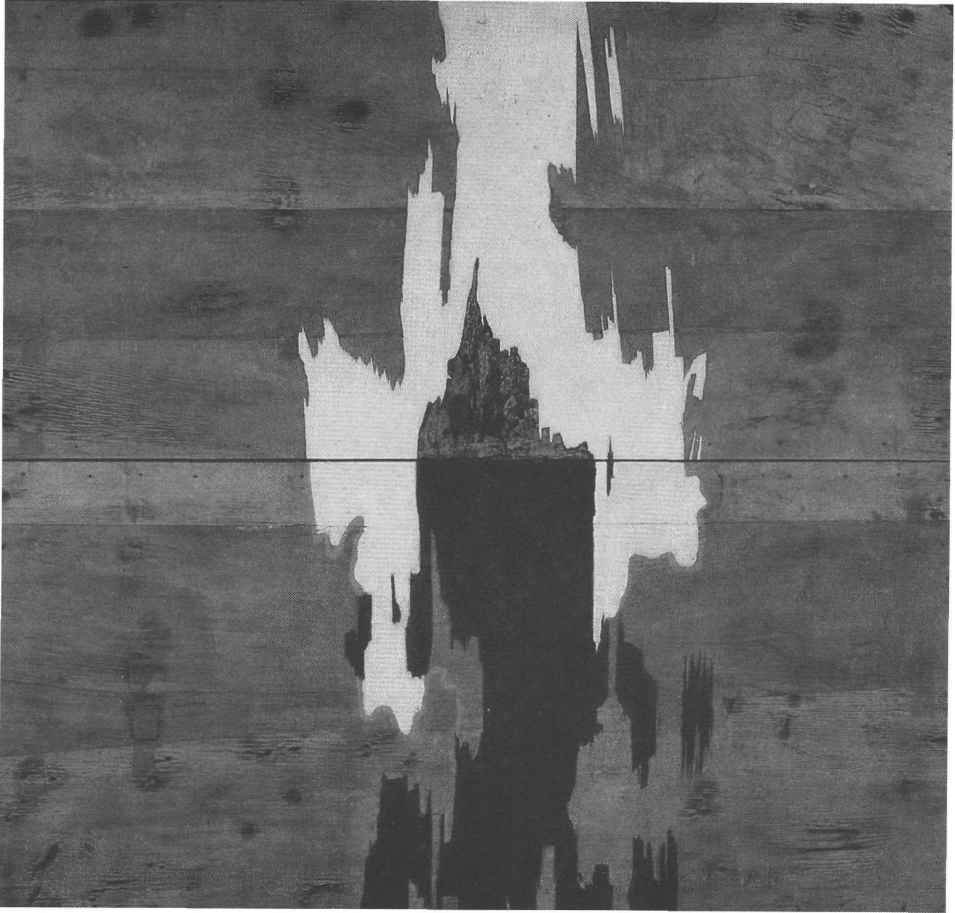

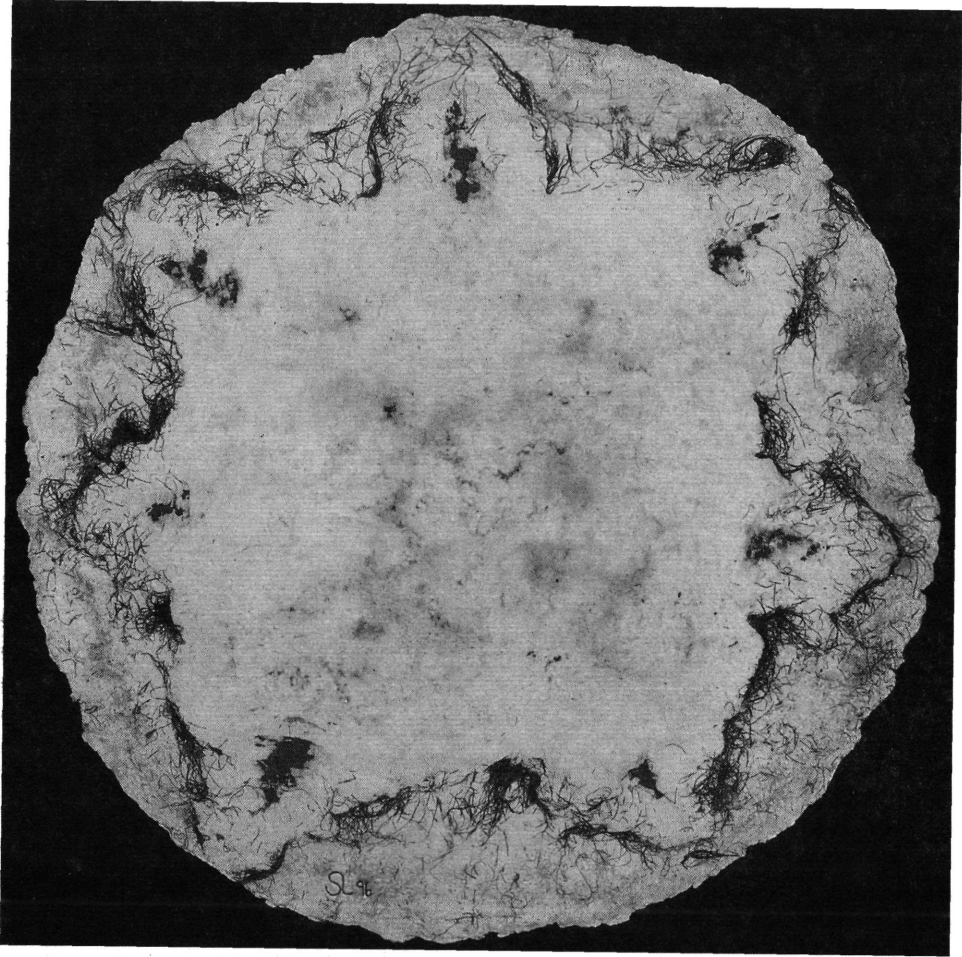
Novák András: Naponta háromszor (Triptichon belsők)

Cs. Pataj Mihály: Alföld

Pataki Ferenc: Emlékem a háborúról

Sejben Lajos: Sámándob

Sinkó János: Maradványok